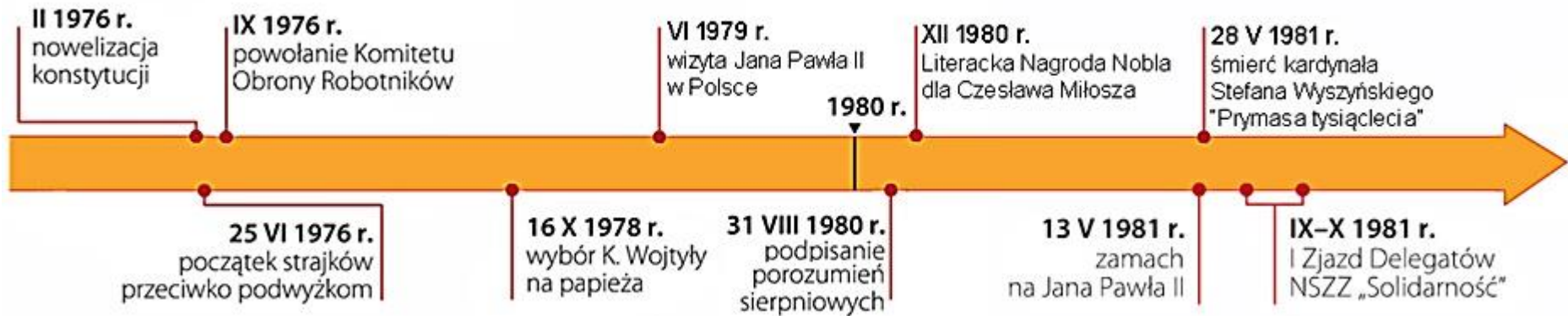

Narodziny „Solidarności”

Oś czasu

Europa w latach osiemdziesiątych XX wieku

Notatka z lekcji

1. Terminy: strajk okupacyjny, strajk solidarnościowy, 21 postulatów, wydarzenia sierpniowe, porozumienia sierpniowe, NSZZ „Solidarność”, Międzyzakładowy Komitet Strajkowy (MKS), karnawał „Solidarności”, kryzys bydgoski.
2. Postaci: Lech Wałęsa, Anna Walentynowicz, Stanisław Kania, Wojciech Jaruzelski, Andrzej Gwiazda, Ryszard Kukliński, Bogdan Borusewicz, Mieczysław Jagielski.
3. Kryzys społeczno-gospodarczy w 1980 r.
4. Strajki sierpniowe.
5. Utworzenie NSZZ „Solidarność”.
6. I Zjazd NSZZ „Solidarność”.
7. Na drodze do konfrontacji.

Pojęcia

Strajk okupacyjny - rodzaj strajku, polegający na tym, iż strajkujący zajmują i blokują np. zakład pracy.

Strajk solidarnościowy - strajk w obronie praw i interesów pracowników, którzy nie mają prawa do strajku lub strajk, w którym nie stawia się własnych żądań a jedynie wspiera postulaty innych strajkujących.

21 postulatów - lista postulatów ogłoszonych 17 sierpnia 1980 przez Międzyzakładowy Komitet Strajkowy.

Wydarzenia sierpniowe – określenie nadane fali strajków i protestów, do których doszło w PRL w sierpniu 1980 r., zakończonych zawarciem czterech porozumień sierpniowych.

Porozumienia sierpniowe – cztery porozumienia zawarte przez rząd PRL z komitetami strajkowymi powstałymi w 1980. Porozumienia zakończyły wydarzenia Sierpnia 1980.

Pojęcia

NSZZ „Solidarność” – Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” – ogólnopolski związek zawodowy powstały w 1980 dla obrony praw pracowniczych.

Międzyzakładowy Komitet Strajkowy (MKS) – Międzyzakładowy Komitet Strajkowy przekształcony z Miejskiego Komitetu Strajkowego 16 sierpnia 1980 pod przewodnictwem Lecha Wałęsy. Utworzony 17 sierpnia 1980 w Stoczni Gdańskiej im. Lenina.

Karnawał „Solidarności” – tak nazwano okres 15–16 miesięcy pomiędzy sierpniem 1980 a 13 grudnia 1981 roku (wprowadzenie stanu wojennego), charakteryzujący się m.in. względnym uwolnieniem swobód obywatelskich i ograniczeniem cenzury

Kryzys bydgoski - kryzys w stosunkach między władzami PRL a „Solidarnością”, który rozpoczął się 19 marca 1981 r. Jego bezpośrednią przyczyną była akcja milicji, w czasie której funkcjonariusze MO brutalnie usunęli z sali obrad Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy delegację związkową.

21 postulatów

17 sierpnia MKS ogłosił **21 postulatów strajkowych**, w których domagał się m.in.:

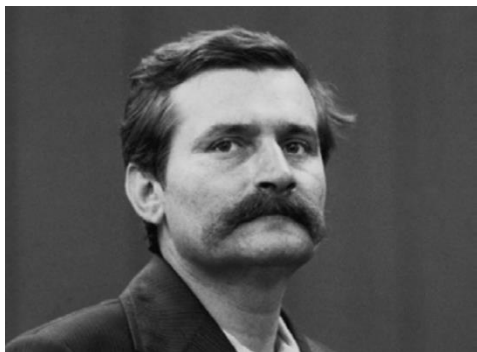
- utworzenia niezależnych od władz związków zawodowych,
- zagwarantowania prawa do strajku,
- zagwarantowania bezpieczeństwa strajkującym,
- przestrzegania wolności słowa i publikacji,
- uwolnienia wszystkich więźniów politycznych,
- poinformowania całego kraju o żądaniach strajkujących,
- przywrócenia do pracy osób zwolnionych po wydarzeniach lat 1970 i 1976,
- informacji o faktycznym stanie polskiej gospodarki.

SOLIDARNOŚĆ

Postaci

Lech Wałęsa - polityk i działacz związkowy, z zawodu elektryk. Czołowy opozycjonista w okresie PRL, współzałożyciel i pierwszy przewodniczący NSZZ „Solidarność”, w 1983 laureat Pokojowej Nagrody Nobla. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1990–1995

Anna Walentynowicz (1929 – 2010) - działaczka społeczna, opozycjonistka w PRL, działaczka Wolnych Związków Zawodowych, współzałożycielka NSZZ „Solidarność”. Dama Orderu Orła Białego.

Andrzej Gwiazda – inżynier elektronik, związkowiec, nauczyciel akademicki, publicysta, działacz opozycji w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, współtwórca Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża i NSZZ „Solidarność”.

Postaci

Bogdan Borusewicz – polityk i historyk, działacz opozycji demokratycznej w latach PRL, działacz Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża. W sierpniu 1980 był głównym inicjatorem i – wraz z Jerzym Borowczakiem, Bogdanem Felskim i Ludwikiem Prądzyńskim strajku w Stoczni Gdańskiej im. Lenina.

Ryszard Kukliński (1930 – 2004) ps. „Jack Strong”, „Mewa” – pułkownik Ludowego Wojska Polskiego, pośmiertnie awansowany do stopnia generała brygady. Od 1970 agent wywiadu amerykańskiej Centralnej Agencji Wywiadowczej. Przekazał Amerykanom informacje dotyczące przygotowań do wprowadzenia stanu wojennego oraz plany wojsk Układu Warszawskiego.

Mieczysław Jagielski (1924 – 1997) – polityk, ekonomista, Przewodniczący komisji rządowej prowadzącej negocjacje z Międzyzakładowym Komitetem Strajkowym w Gdańsku w sierpniu 1980.

Postaci

Wojciech Jaruzelski (1923 – 2014) – polityk i dowódca wojskowy, działacz komunistyczny; szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, minister obrony narodowej, I sekretarz KC PZPR, Premier PRL, Przewodniczący Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego (autor wprowadzenia stanu wojennego w 1981 r.), Przewodniczący Rady Państwa, Prezydent PRL i Prezydent RP

Stanisław Kania (1927 – 2020) – polityk, poseł na Sejm PRL, w latach 1980–1981 I sekretarz Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, członek Rady Państwa.

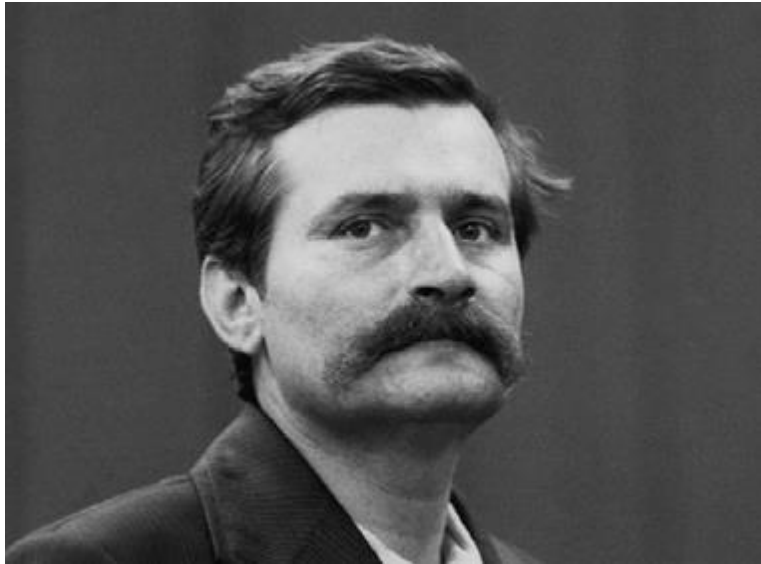
Czesław Miłosz (1911 – 2004) – poeta, prozaik, eseista, historyk literatury, tłumacz, dyplomata; w latach 1951–1993 przebywał na emigracji, do 1960 we Francji, następnie w Stanach Zjednoczonych; w Polsce do 1980 obłożony cenzurą. Laureat Nagrody Nobla w dziedzinie literatury (1980). Uznawany za najwybitniejszego polskiego poetę XX wieku.

Kryzys społeczno-gospodarczy

- W 1980 r. gospodarka polska znalazła się w stanie zapaści;
  - postępowało zubożenie społeczeństwa,
  - w sklepach brakowało podstawowych towarów.
- wybuch strajków w **sierpniu 1980 r.** w Szczecinie i Trójmieście;
  - działaczka **Wolnych Związków Zawodowych Anny Walentynowicz** została zwolniona z pracy,
  - 14 sierpnia 1980 r. w **Stoczni Gdańskiej im. Lenina** rozpoczął się **strajk okupacyjny**,
  - na czele strajku stanęli **Bogdan Borusewicz** i **Lech Wałęsa**,
  - akcji strajkowa objęła inne zakłady – **strajki solidarnościowe**.
- w celu koordynacji akcji strajkowej został utworzony **Międzyzakładowy Komitet Strajkowy (MKS)**.
- MKS ogłosił listę **21 postulatów**.

Zwycięstwo robotników

- 31 VIII 1980 r. zostało podpisane tzw. porozumienie sierpniowe – władze zobowiązały się spełnić postulaty protestujących robotników.
- Edward Gierek ustąpił ze stanowiska I sekretarza KC PZPR.
- Nowym I sekretarzem KC PZPR został Stanisław Kania.

Lech Wałęsa podpisuje w imieniu MKS dokument porozumienia gdańskiego. Obok niego siedzą: wicepremier Mieczysław Jagielski (po lewej) oraz I sekretarz KW PZPR w Gdańsku Tadeusz Fiszbach (po prawej)

Zwycięstwo robotników

Ulotka strajkowa

Utworzenie NSZZ „Solidarność”

17 IX 1980 r. został utworzony Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” (NSZZ „Solidarność”);

- NSZZ „Solidarność” był pierwszą od wielu lat organizacją niezależną od PZPR,
- przewodniczącym NSZZ „Solidarność” został Lech Wałęsa,
- do NSZZ „Solidarność” wstąpiło prawie 10 milionów osób,
- studenci utworzyli Niezależne Zrzeszenie Studentów (NZS),
- na wsi powstał NSZZ Rolników Indywidualnych,
- organem prasowym NSZZ „Solidarność” był „Tygodnik Solidarność”.

Archiwalne egzemplarze „Tygodnika” z lipca 1981 roku.

Pielgrzymka Jana Pawła II

2 -10 czerwca 1979 r. odbyła się pierwsza pielgrzymka Jana Pawła II do Polski.
Papież odwiedził:

- Warszawę (2 VI),
- Gniezno (2 VI),
- Częstochowę (3-6 VI),
- Kraków (6 VI),
- Kalwarię Zebrzydowską (7 VI),
- Wadowice (7 VI),
- Oświęcim (8 VI),
- Nowy Targ (10 VI).

Pierwszy zjazd NSZZ "Solidarność"

5 września 1981 roku
rozpoczął się w hali Olivia w
Gdańsku I Krajowy Zjazd
Delegatów Niezależnego
Samorządnego Związku
Zawodowego „Solidarność”.
Zjazd ten był świętem wolności.
Uczestniczyło w nim około 900
delegatów, którzy
reprezentowali dziewięć i pół
milionów członków związku.

Posłanie

I Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność” do ludzi pracy Europy Wschodniej

Delegaci zebrani w Gdańsku na Pierwszym Zjeździe Delegatów Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”, przesyłają robotnikom Albanii, Bułgarii, Czechosłowacji, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Rumunii, Węgier i wszystkich narodów Związku Radzieckiego — pozdrowienia i wyrazy poparcia.

Jako pierwszy niezależny związek zawodowy w naszej powojennej historii — głęboko czujemy wspólnotę naszych losów. Zapewniamy, że wbrew kłamstwom szerzonym w waszych krajach, jesteśmy autentyczną, 10-milionową organizacją pracowników, powstałą w wyniku robotniczych strajków. Naszym celem jest walka o poprawę bytu wszystkich ludzi pracy. Popieramy tych z was, którzy zdecydowali się wejść na trudną drogę walki o wolny ruch związkowy. Wierzimy, że już niedługo wasi i nasi przedstawiciele będą mogli się spotkać celem wymiany związkowych doświadczeń.

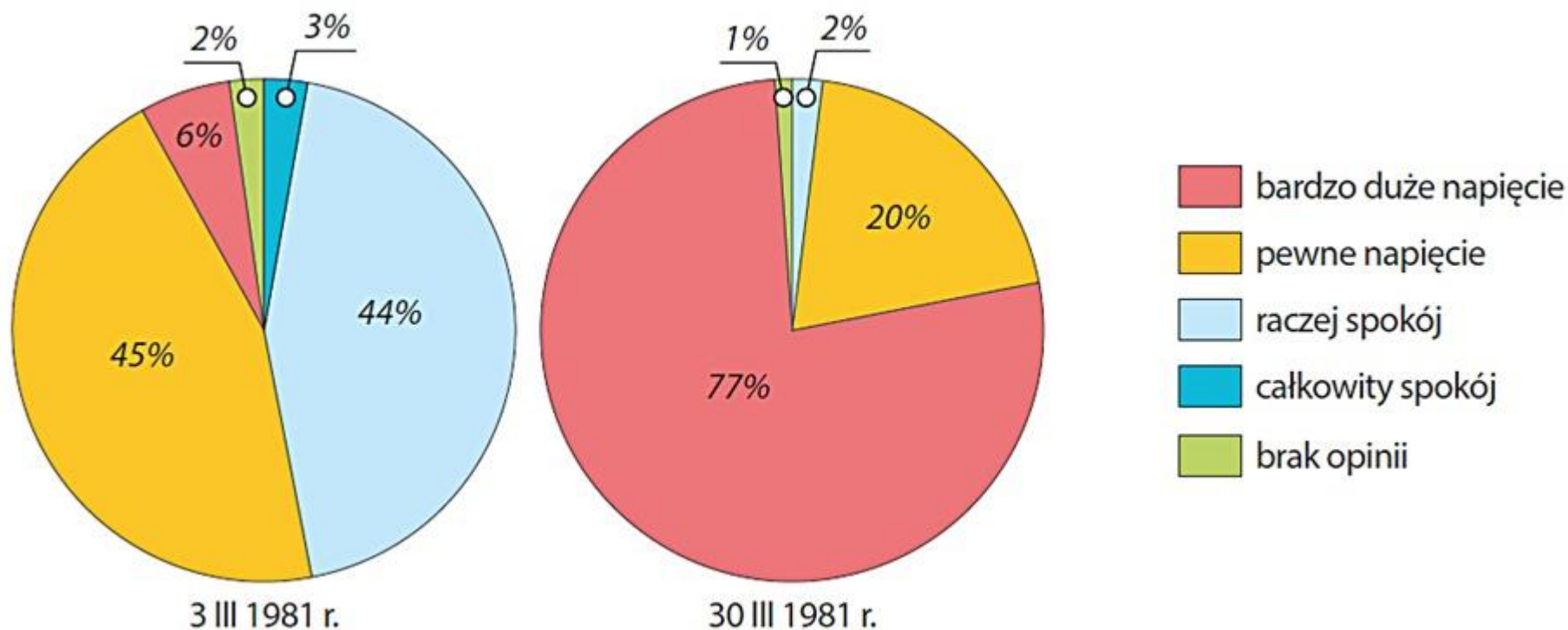
Na drodze do konfrontacji

- Związek Sowiecki nie akceptował powstania jawnie działającej opozycji w Polsce.
- Początkowo władze ograniczyły się do licznych akcji skierowanych przeciwko związkom.
- Na terenie Polski odbywały się w tym czasie wielkie manewry wojsk Układu Warszawskiego. Były one widowym znakiem radzieckich nacisków na nasze władze.
- Czołową postacią we władzach państwa stał się generał **Wojciech Jaruzelski**, który po Stanisławie Kani został I sekretarzem KC PZPR i premierem rządu.
- Pojawiły się sygnały o planach wprowadzenia stanu wojennego, jednak do końca nie wierzono, że komuniści po raz kolejny zdecydują się użyć siły, tym razem przeciw niemal całemu społeczeństwu.

Na drodze do konfrontacji

Kryzys bydgoski - kryzys w stosunkach między władzami PRL a „Solidarnością”, który rozpoczął się 19 marca 1981 r. Jego bezpośrednią przyczyną była akcja milicji, w czasie której funkcjonariusze MO brutalnie usunęli z sali obrad Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy delegację związkową.

ZAPAMIĘTAJ

- Od sierpnia 1980 roku rozpoczęły się strajki i zaczęły powstawać MKS-y w całym kraju, co zaowocowało powstaniem NSZZ „Solidarność”.
- W Gdańsku robotnicy przy współudziale ekspertów przybyłych z wielu miast Polski, ogłosili 21 postulatów. Żądali przede wszystkim wolnych związków zawodowych, prawa do strajku i wolności słowa.
- 31 sierpnia w Gdańsku zostało podpisane tzw. Porozumienie Sierpniowe.
- Została utworzona NSZZ „Solidarność” będąca, obok funkcji związku zawodowego, ruchem społeczno – politycznym o ogromnym poparciu (ok. 10 mln. członków).
- Od 1980 roku trwały przygotowania do wprowadzenia stanu wojennego.

Pytania utrwalające

- wyjaśnij znaczenie poznanych terminów,
- kim byli: Lech Wałęsa, Anna Walentynowicz, Stanisław Kania, Wojciech Jaruzelski, Andrzej Gwiazda, Ryszard Kukliński, Bogdan Borusewicz, Mieczysław Jagielski,
- przedstaw przyczyny i skutki strajków sierpniowych w 1980 r.,
- omów przebieg wydarzeń sierpniowych 1980 roku.
- omów działalność NSZZ „Solidarność” w okresie tzw. karnawału „Solidarności”,
- wyjaśnij, w jaki sposób władze komunistyczne przygotowywały się do konfrontacji siłowej z opozycją,
- przedstaw reakcję ZSRS na wydarzenia w Polsce w 1980 r.